

ΜΠΙΝΙΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ Β'ΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
Phd ΨΥΧΟΚΙΝΗΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

1. Η ψυχοκινητική αγωγή στο Δημοτικό Σχολείο

1.1. Πως ορίζεται η Ψυχοκινητική Αγωγή.

Στη σημερινή παιδική ηλικία, όπου τα παιδιά συλλέγουν εμπειρίες μπροστά στην τηλεόραση ή στον Η/Υ, παίζοντας με το "Game-boy" ή ακούγοντας μουσική Techno, η Ψυχοκινητική επενδύει στην πολύπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας των παιδιών προσφέροντάς τους ψυχοκινητικές εμπειρίες σε ατομικό ή ομαδικό επίπεδο.

Η συγκεκριμένη αγωγή υποστηρίζει την ικανότητα των παιδιών να πραγματεύονται (handeln) τα εξωτερικά ερεθίσματα που αυτά δέχονται από το περιβάλλον μέσα στο οποίο ζουν και αναπτύσσονται.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο η Ψυχοκινητική Αγωγή στο σχολείο μπορεί να εφαρμοστεί σε όλους τους χώρους στους οποίους το παιδί κινείται και εκπαιδεύεται με εξατομικευμένο ή ομαδικό σχεδιασμό, όπως η αίθουσα γυμναστικής, η αίθουσα πολλαπλών χρήσεων, η αίθουσα διδασκαλίας, η αυλή του σχολείου.

Στην Γερμανία αλλά και στην χώρα μας είναι διαπιστωμένη η ανάγκη προσαρμογής του σχολείου σε νέες μεθόδους προσέγγισης και αγωγής των μαθητών, εξαιτίας του γεγονότος ότι η προσωπικότητά τους παρουσιάζει αλλαγές σε σύγκριση με το παρελθόν. Οι ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών, η εκδήλωση των οποίων συνδέεται πολλές φορές με προβλήματα της καθημερινής ζωής, παρουσιάζουν σήμερα ιδιαίτερη αύξηση.

Η διάγνωση και θεραπείας τους δεν επιτυγχάνεται πλέον μόνο με τα παραδοσιακά μέσα παρέμβασης, αλλά προϋποθέτει και την θεραπεία της "χαμένης προσωπικότητας", με άλλα λόγια την θεραπεία των τραυμάτων της πρώτης παιδικής ηλικίας. Παιδικά τραύματα, απόρροια της πίεσης που βιώνει η σύγχρονη οικογένεια.

Τα προβλήματα αγγίζουν όχι μόνο τα παιδιά των ειδικών σχολείων αλλά και τους υπόλοιπους μαθητές και μεταφέρονται προς παρατήρηση στον εκπαιδευτικό πολλές φορές ως διάσπαση της προσοχής των μαθητών, ανησυχία στην διάρκεια του μαθήματος, επιθετικότητα, υπερκινητικότητα, σχολική φοβία, δυσλεξία, καθυστέρηση της ψυχοκινητικής ανάπτυξης.

Η κεντρική ιδέα της Ψυχοκινητικής Αγωγής διακηρύσσει, ότι το παιδί χάρη στην συνεχή πρόσκτηση κινητικών εμπειριών, κατορθώνει να ανταποκρίνεται όλο και καλύτερα στις απαιτήσεις του περιβάλλοντος τόσο σε ατομικό όσο και σε ομαδικό επίπεδο. Το παιδί, όταν του απαιτηθεί από το περιβάλλον, απαντά στα ερεθίσματα που δέχεται από αυτό χρησιμοποιώντας κάθε φορά την πιο "οικονομική", "αποτελεσματική", "προσφιλή" κινητική εμπειρία που διαθέτει στο "ρεπερτόριό του".

Ο όρος Ψυχοκινητική σηματοδοτεί την λειτουργική ενότητα ψυχικών και κινητικών δρώμενων, την στενή σχέση και ταύτιση ανάμεσα στο σωματικό-κινητικό και στο πνευματικό-ψυχικό στοιχείο που συνθέτουν την ανθρώπινη φύση.

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω μπορούμε να ορίσουμε ως *Ψυχοκινητική* **«Την στενή σχέση που υπάρχει ανάμεσα, σ' αυτό που αντιλαμβάνεται το άτομο με τη βοήθεια των αισθητηρίων οργάνων και στις εμπειρίες που αυτό κάνει κινούμενο μέσα στο περιβάλλον»**,

ή ακόμη **«Την εικόνα των μαθητών μας που είναι απόρροια της αλληλεπίδρασης των ψυχικών δρώμενων και των κινητικών λειτουργιών τους»**,

και κατά συνέπεια ως *Ψυχοκινητική Αγωγή* **«Την αγωγή, η οποία ασχολείται με την εναρμονισμένη ανάπτυξη και εκπαίδευση του ατόμου, μέσα από την αντίληψη και την κίνηση»**

Στην Γερμανία η Ψυχοκινητική Αγωγή σηματοδοτήθηκε από την εργασία του **KIPHARD**, ο οποίος χρησιμοποίησε και συνέδεσε την κίνηση με την θεραπεία ατόμων με ειδικές ανάγκες, των παιδιών με απόκλιση στην

εκδήλωση της κοινωνικής συμπεριφοράς, καθώς και παιδιών με καθυστέρηση στην ανάπτυξη. Πολύ σύντομα καταγράφηκαν θετικά αποτελέσματα της πρακτικής αυτής εργασίας του KIPHARD, με αποτέλεσμα η αγωγή να εξελιχθεί αργότερα σε αυτόνομη επιστήμη, να διευρύνει σε τέτοιο βαθμό τις περιοχές εφαρμογής της, την επιστημονική έρευνα και το περιεχόμενό της, ώστε σήμερα να χρησιμοποιείται όχι μόνον στην θεραπεία αλλά και στην πρόληψη και αγωγή ατόμων όλων των ηλικιών.

1.2. Γενικός σκοπός:

Ο σκοπός της Ψυχοκινητικής Αγωγής (αγωγή μέσα από την κίνηση), είναι, μέσα από ποικίλες κινητικές και αθλητικές δραστηριότητες, να συμβάλλει στην σωματική, ψυχική και συναισθηματική ανάπτυξη των μαθητών, με άλλα λόγια στην ανάπτυξη μιας πολύπλευρης προσωπικότητας (mehrdimensionale Persönlichkeit).

Η Ψυχοκινητική αγωγή στοχεύει επίσης, μέσα από ένα ενιαίο πλαίσιο προγραμμάτων σπουδών από την προσχολική ηλικία έως την ενηλικίωση, στην πρόσκτηση εκείνων των κινητικών εμπειριών από τους μαθητές, οι οποίες θα τους επιτρέψουν να αναπτύξουν ικανότητες και δεξιότητες, οι οποίες τους οδηγούν στην ένταξη και ενσωμάτωσή τους στην κοινωνία.

1.3. Επιμέρους σκοποί:

- Ψυχοκινητικές εμπειρίες που σχετίζονται με την αντίληψη του σώματος (σχήμα του σώματος - κινητικές δυνατότητες που διαθέτει ο μαθητής).
- Ψυχοκινητικές εμπειρίες που σχετίζονται με την αντίληψη του χρόνου
- Ψυχοκινητικές εμπειρίες που σχετίζονται με την αντίληψη των αντικειμένων του κόσμου που μας περιβάλλει

- Ψυχοκινητικές εμπειρίες που σχετίζονται με την ανάπτυξη ικανοτήτων που βοηθούν την κοινωνικοποίηση του ατόμου, όπως συνεργασία, θάρρος, αυτοεκτίμηση, επιμονή, εμπιστοσύνη, κτλ.
- Κινητικές εμπειρίες που σχετίζονται με την ανάπτυξη δεξιοτήτων όπως η νευρομυϊκή συνέργεια, η ισορροπία, η αλτικότητα, ο συγχρονισμός, η νευρομυϊκή συνέργεια ματιού - χεριού, η λεπτή κινητικότητα, η γραφοκινητική ικανότητα.

1.4. Αναγκαιότητα.

Η Ψυχοκινητική Αγωγή ασχολείται, όπως είδαμε παραπάνω, με την προσφορά εκπαιδευτικών περιεχομένων στους μαθητές, τα οποία βασίζονται στις εμπειρίες που οι ίδιοι καλούνται να κάνουν, κινούμενοι μέσα στο περιβάλλον. Χρησιμοποιεί λοιπόν πρωτίστως ως μέσον την κίνηση και προσβλέπει στην ανάπτυξη της αντίληψης, της βίωσης του σώματος και την απόκτηση κοινωνικής γνώσης.

Έχει διαπιστωθεί, ότι στο σχολείο σήμερα δεν δίνεται η απαραίτητη προσοχή στους παραπάνω τομείς ανάπτυξης των παιδιών, παρόλο που το ίδιο το σχολείο έχει εκσυγχρονιστεί όσον αφορά το εκπαιδευτικό προσωπικό, τις παιδαγωγικές αντιλήψεις και μεθόδους, την υλικοτεχνική του υποδομή.

Τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότεροι γονείς, παιδαγωγοί, δάσκαλοι, αλλά και σχολικοί ψυχολόγοι προειδοποιούν, ότι ο αριθμός των μαθητών με διαταραχές ή περιορισμένη ανάπτυξη των παραπάνω στοιχείων της προσωπικότητας, αυξάνεται. Ερευνητικά δεδομένα από τις ευρωπαϊκές χώρες αλλά και την Ελλάδα ανεβάζουν το ποσοστό των μαθητών, οι οποίοι επισκέπτονται κανονικό σχολείο και παρουσιάζουν διαταραχές, σε 30% έως 40%. Αυτά τα ποσοστά πρέπει να μας ανησυχήσουν και να μας θέσουν όλους σε ετοιμότητα για να αντιμετωπίσουμε τη νέα πραγματικότητα.

Πέρα από τις έρευνες των επιστημόνων και των ερευνητών, οι ίδιοι οι γονείς αλλά και οι εκπαιδευτικοί γινόμαστε καθημερινά μάρτυρες ανάλογων περιπτώσεων. Όλοι μας ακούσαμε ή διηγηθήκαμε οι ίδιοι στο σύλλογο διδασκόντων του σχολείου μας για περιπτώσεις μαθητών μας οι οποίοι

δημιουργούν πρόβλημα σε μας στη διάρκεια του μαθήματος, ή στους συμμαθητές τους και τελικά στους ίδιους τους εαυτούς τους.

Προτού όμως περάσουμε να αναλύσουμε τους τρόπους με τους οποίους μπορούμε να παρέμβουμε στην υποστήριξη και εκπαίδευση των «αποκλινόντων από το δοκούν» μαθητών, θα πρέπει να εξετάσουμε και να αναλύσουμε ποιες συνθήκες τους οδηγούν σε αυτή την συμπεριφορά και ποιοι παράγοντες είναι υπεύθυνοι για την προσωπικότητά τους.

Για να παρουσιάζει λοιπόν ένα παιδί απόκλιση στον συναισθηματικό, ψυχικό και κινητικό τομέα σκεφτόμενοι αντίστροφα μπορούμε να καταλάβουμε ότι αυτοί οι τομείς της προσωπικότητάς του δεν προσέχθηκαν, από την οικογένεια, από το σχολείο και τέλος από την κοινωνία. Όλα αυτά ενισχύονται όταν το παιδί από μόνο του παρουσιάζει και κάποια οργανικά παθολογική εικόνα. Αυτό είναι και το πρώτο που πρέπει να διερευνήσει κανείς, και αυτό είναι δουλειά του γιατρού και όχι του εκπαιδευτικού. Σαν παράδειγμα αναφέρω τα παιδιά με υπερκινητικό σύνδρομο των οποίων τη διάγνωση καλείται να κάνει ο ειδικός και όχι ο δάσκαλος. Ο ρόλος του δασκάλου εδώ είναι η παρατήρηση, η παραπομπή του μαθητή στον ειδικό, και η συνεχής συνεργασία τόσο μαζί του όσο και με τους γονείς του παιδιού.

Τι γίνεται όμως με τις υπόλοιπες περιπτώσεις των μαθητών, και αυτές είναι οι περισσότερες, στις οποίες δεν υπάρχουν παθολογικά αίτια για την εκδήλωση των παραπάνω διαταραχών; Εδώ πρέπει ο δάσκαλος να είναι γνώστης του συνολικού περιβάλλοντος στο οποίο ζει, μεγαλώνει και εκπαιδεύεται το παιδί, για να μπορέσει ο ίδιος να κατανοήσει το πρόβλημα και να εφαρμόσει την κατάλληλη αγωγή.

Παρόλο που οι μαθητές μας έχουν έμφυτη την επιθυμία για κίνηση και παιχνίδι, εξαιτίας του ότι είναι παιδιά και ανακαλύπτουν μέσα από την κίνηση και το παιχνίδι τον φυσικό κόσμο που τους περιβάλλει, ανακαλύπτουν μέσα από την κίνηση και το παιχνίδι τις δυνατότητές τους, σωματικές και πνευματικές, παρόλο που συνάπτουν μέσα από την κίνηση και το παιχνίδι φιλίες και κοινωνικές σχέσεις με τους συνομήλικους τους, έχουνε λίγες, πολύ λίγες ευκαιρίες για κίνηση και παιχνίδι κατά την παραμονή τους στο σχολείο. Εμείς οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί τους το στερούμε. Άθελά μας τις περισσότερες φορές, άλλοτε ακολουθώντας αυστηρά το πρωτόκολλο του σχολείου στο οποίο εργαζόμαστε, άλλοτε στην προσπάθειά μας να τους διδάξουμε άλλες

δεξιότητες και να τους μεταδώσουμε γνώσεις. Πολλές φορές αγνοούμε κάτω από την πίεση του χρόνου το γεγονός, ότι πολλοί από τους μαθητές μας στερούνται εκείνων των βασικών κινητικών, ψυχικών και συναισθηματικών ικανοτήτων, που αν αποκτηθούν θα τους οδηγήσει αργότερα στην πιο εύκολη και σταθερή απόδοση.

Ακόμη λιγότερες είναι οι ευκαιρίες για κίνηση που έχουν οι μαθητές στο σπίτι. Οι παραδοσιακές μονοκατοικίες με κήπο της ελληνικής γειτονιάς αντικαταστάθηκαν στην πλειοψηφία τους από στενάχωρα διαμερίσματα, όπου στους μαθητές μας ανήκουν μόνον κάποια λίγα τετραγωνικά μοκέτας και αυτά όχι πάντα. Τα ερεθίσματα για σπορ και άθληση που δέχονται οι μαθητές είναι σήμερα οι αγώνες που μεταδίδουν τα μέσα ενημέρωσης και που μετατρέπουν τους αρχηγούς των συμμαριών της αλάνας της δικής μας παιδικής ηλικίας σε παθητικούς μοναχικούς τηλεθεατές και ονειροπόλους.

Όσον αφορά την οικογένεια, αυτή έχει αλλάξει επίσης δραματικά τα τελευταία χρόνια, με άμεση επίδραση στα παιδιά. Πολλά παιδιά μεγαλώνουν με έναν από τους δύο γονείς, άλλων παιδιών εργάζονται και οι δύο γονείς και απουσιάζουν για πολλές ώρες από το σπίτι, άλλα παιδιά μεγαλώνουν με τη φροντίδα των παππούδων κ.ο. Όλα αυτά τα άτομα που αντικαθιστούν στη διάρκεια της ημέρας τους γονείς συχνά από φόβο, άλλοτε από έλλειψη σιγουριάς προς τον εαυτό τους, ή τέλος από υπερβολική φροντίδα υπερπροστατεύουν και περιορίζουν ριζικά το εύρος των κινητικών εμπειριών των παιδιών.

Τέλος όσον αφορά τους ίδιους τους μαθητές, αυτοί χαρακτηρίζονται από ένα διαρκώς αυξανόμενο σχολικό και φροντιστηριακό Stress. Οι υψηλές πνευματικές επιδόσεις και σχολικός ανταγωνισμός που τους εμφυσούν οι ενήλικες γονείς, δάσκαλοι, φροντιστές, συνδυάζεται με την έλλειψη του απαραίτητου κινητικού ισοζυγίου. Έτσι λοιπόν εξηγείται το γεγονός ότι όλο και περισσότερα παιδιά, τα οποία στερούνται για όλους τους παραπάνω λόγους την κίνηση και το παιχνίδι παρουσιάζουν όχι μόνο κινητικές, αλλά δυστυχώς ψυχικές και συναισθηματικές δυσκολίες και ιδιαιτερότητες.

2. Η Ψυχοκινητική διάγνωση, διάγνωση με στόχο την ανάπτυξη και εκπαίδευση των μαθητών.

2.1. Αναγκαιότητα - Ορισμός

Ο σωστός σχεδιασμός της “διδασκτικής ώρας”, που πρέπει να γίνεται από τον Εκπαιδευτικό, αποτελεί την σημαντικότερη προϋπόθεση για την επιλογή και χρήση από αυτόν των σωστών (αποτελεσματικότερων) μεθόδων αγωγής και υποστήριξης της ανάπτυξης των μαθητών του Δ.Σ.

Για να συμβεί αυτό θα πρέπει ο εκπαιδευτικός να είναι σε θέση να διεξάγει μία ιδιαίτερη και ποικιλότροπη Διάγνωση αναφορικά με το βαθμό της Ψυχοκινητικής ανάπτυξης των μαθητών.

Η μέθοδος της διάγνωσης αυτής θα πρέπει να είναι ειδικά μελετημένη, έτσι ώστε, αφενός να είναι όσο το δυνατόν αξιόπιστη και αφετέρου να μην αφήνει περιθώρια “στιγματισμού” ή “κατηγοριοποίησης” των μαθητών, για ευνόητους παιδαγωγικούς, και όχι μόνον, λόγους.

Στις περιπτώσεις όπου διαπιστώνονται αποκλίσεις από την “φυσιολογική ανάπτυξη”, σκοπός της Ψυχοκινητικής Διάγνωσης είναι να καταγράψει τα ακόλουθα στοιχεία:

- 1) Ποιος είναι ο βαθμός ανάπτυξης του μαθητή, και στις περιπτώσεις αποκλίσεων από το φυσιολογικό να ανακαλύψει τα αίτια της απόκλισης.
- 2) Από ποιους εσωτερικούς ή εξωτερικούς παράγοντες της ζωής του μαθητή επηρεάζεται η Ψυχοκινητική του Ανάπτυξη.

3) Ποια είναι η καταλληλότερη αγωγή για την υποστήριξη της σωστής εκπαίδευσης και κατά συνέπεια για την ανάπτυξη του μαθητή.

Στην Ψυχοκινητική Επιστήμη γίνεται λόγος για **μέτρα αγωγής** και όχι αντιμετώπισης ή **καταστολής**. Γι' αυτό και η Ψυχοκινητική Διάγνωση αναφέρεται στη βιβλιογραφία συχνά με τον όρο **“Διάγνωση της προόδου και της αγωγής”**

Σύμφωνα με τα παραπάνω θα πρέπει ο εκπαιδευτικός να έχει τις απαραίτητες γνώσεις, ώστε να είναι σε θέση να κάνει Διάγνωση (συλλογή στοιχείων) και ακολούθως σχεδιασμό ενός προγράμματος αγωγής και παρέμβασης, με στόχο την υποστήριξη του μαθητή.

Στην Ψυχοκινητική Διάγνωση το ενδιαφέρον του εκπαιδευτικού επικεντρώνεται στην εύρεση και καταγραφή όχι μόνο των ικανοτήτων ή των αδυναμιών του μαθητή, αλλά και εκείνων των στοιχείων της προσωπικότητάς του που είναι ικανά να δράσουν υποστηρικτικά στην εκπαίδευσή του.

2.2. Το βασικό σχήμα μιας διαγνωστικής έκθεσης (Η φόρμα)

Το σχέδιο μιας Ψυχοκινητικής Διάγνωσης αποτελείται από τα ακόλουθα μέρη:

1) Εισαγωγή (1η σελίδα)

Πρόκειται για το μέρος της Ψυχοκινητικής Διάγνωσης όπου αναγράφονται απαραίτητα τα ακόλουθα στοιχεία:

- Ο προβληματισμός μας που μας οδήγησε στο να ασχοληθούμε με τη διάγνωση
- Το πρόσωπο που ερωτά (προβληματίζεται)
- Ο ερευνητής που κάνει τη διαδικασία της διάγνωσης
- Οι ταχυδρομικές διευθύνσεις όλων των εμπλεκόμενων προσώπων
- Ο χρόνος και ο τόπος που γίνεται η διάγνωση
- Το διαγνωστικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε

2) Τα ξένα ευρήματα ή το Ιστορικό (Vorgeschichte-Anamnese)

Σε αυτό το μέρος καταγράφονται όλες οι μεμονωμένες πληροφορίες σχετικά με το μαθητή, οι οποίες προϋπάρχουν της παρούσας διάγνωσης και οι οποίες είναι στη διάθεση του εκπαιδευτικού (π.χ. ιατρικό ιστορικό του μαθητή, μαρτυρίες γονέων (βλέπε § 3.4.), κτλ.)

3) Η διαγνωστική έκθεση, ή παράθεση των δικών μας αποτελεσμάτων (Untersuchungsbericht)

Σε αυτό το μέρος παρατίθενται από τον εκπαιδευτικό όλα εκείνα τα στοιχεία που αναφέρονται στο μαθητή, και τα οποία αποκτήθηκαν χάρη στο δικό του διαγνωστικό εργαλείο (π.χ. αποτελέσματα μέτρησης με τη χρήση κάποιου Τέστ, απαντήσεις του ερωτηματολογίου, κτλ.)

4) Το ερευνητικό εύρημα ή ανάλυση των αποτελεσμάτων (Befund)

Σε αυτό το μέρος του διαγνωστικού κειμένου ο εκπαιδευτικός συνθέτει μεταξύ τους τις πληροφορίες που έχει από τα ξένα ευρήματα και από τη δική του μέτρηση, με στόχο την καταγραφή και την ανάλυση του επιπέδου της ψυχοκινητικής ανάπτυξης του μαθητή, ή των αποκλίσεων από το φυσιολογικό, που πιθανώς να έχουν αναδειχθεί.

5) Η τοποθέτηση του εκπαιδευτικού, ή προτάσεις της παρεμβατικής αγωγής (Stellungnahme)

Σε αυτό το μέρος του διαγνωστικού κειμένου ο Εκπαιδευτικός λαμβάνοντας υπόψη τόσο τα ξένα όσο και τα δικά του διαγνωστικά ευρήματα τοποθετείται όσον αφορά το επίπεδο της Ψυχοκινητικής Ανάπτυξης του μαθητή, και απαντά στο αρχικό επιστημονικό ερώτημα της Διάγνωσης. Η απάντηση αυτή έχει το χαρακτήρα της πρόγνωσης και της περιγραφής μιας συγκεκριμένης παρεμβατικής αγωγής.

2.3. Μέθοδοι διάγνωσης

Τις μεθόδους της Ψυχοκινητικής διάγνωσης μπορούμε να τις χωρίσουμε στις ακόλουθες κατηγορίες:

α) Κινησιοσκόπηση

Με αυτή τη διαγνωστική μέθοδο ο Εκπαιδευτικός περιγράφει την κινητική κατάσταση του μαθητή, προσπαθώντας να αποδώσει μία σαφή εικόνα αναφορικά με την κινητική του συμπεριφορά. Ως μέσον για την συλλογή των πληροφοριών χρησιμοποιούνται Checklists, Ερωτηματολόγια, κτλ. Η Κινησιοσκόπηση μας παρέχει την δυνατότητα να διαπιστώσουμε την ύπαρξη μη εμφανών αποκλίσεων από το φυσιολογικό στους μαθητές μας, όπως επί παραδείγματι την ύπαρξη ελαφράς νοητικής υστέρησης. Τέτοιες ελαφράς μορφής αδυναμίες είναι συνήθως μη διαγνώσιμες στη διάρκεια της εκπαιδευτικής ώρας.

β) Κινησιομέτρηση

Με αυτή τη μέθοδο διάγνωσης ο Εκπαιδευτικός προβαίνει σε ποσοτική και ποιοτική μέτρηση της ψυχοκινητικής επίδοσης των μαθητών. Αυτό που μετρείται με τη συγκεκριμένη μέθοδο είναι διαφορετικής μορφής επιδόσεις των μαθητών, όπως επί παραδείγματι ο χρόνος για την εκτέλεση της κίνησης, ο αριθμός των λαθών που έγιναν από το μαθητή κατά την εκτέλεση της κίνησης, το είδος του ρυθμού της κίνησης, κτλ. Τα καταγεγραμμένα αποτελέσματα κατόπιν σταθμίζονται. Ως μέσον της Κινησιομέτρησης χρησιμοποιούνται διάφορα ψυχοκινητικά Τεστ, όπως π.χ. το ΚΤΚ (Körperkoordinationstest, von Kiphard und Schilling), ή το ΑΣΤ 6 – 11 (Allgemeiner Sportmotorischer Test, von Bös und Wollmann), κ.ά.

γ) Κινησιογράφιση

Σύμφωνα με αυτή τη μέθοδο διάγνωσης ο Εκπαιδευτικός καταγράφει και αναλύει αργότερα την ψυχοκινητική συμπεριφορά των μαθητών του. Ως μέσα της κινησιογραφικής μεθόδου χρησιμοποιούνται επί παραδείγματι, φωτογραφήσεις, βιντεοσκοπήσεις, αναλύσεις της κίνησης με τη βοήθεια Η/Υ, κ.ά.

Από όλα τα παραπάνω είναι εμφανές ότι οι άξονες πάνω στους οποίους οφείλει να κινηθεί μια Ψυχοκινητική Διάγνωση των μαθητών είναι οι ακόλουθοι:

Η παρατήρηση της συμπεριφοράς του μαθητή

Η συνομιλία, επαφή, «συνέντευξη» με το μαθητή.

Το διαγνωστικό ερωτηματολόγιο – «συνέντευξη» για τους γονείς του μαθητή.

Η χρήση Ψυχοκινητικών Τέστ διάγνωσης

2.4. Το ερευνητικό εργαλείο "ερωτηματολόγιο" / Συνέντευξη με τους γονείς

Στο ερωτηματολόγιο ή στην συνέντευξη που θα πάρουμε από τους γονείς του μαθητή μας, με στόχο τη συλλογή πληροφοριών πρέπει να προσέξουμε τα ακόλουθα.

α) Ρωτάμε τη γνώμη τους και τα αίτια της γνώμης τους

- Την κύρια πάθηση του παιδιού - Πως την ορίζουν και την εξηγούν οι γονείς (ίδια-διαφορετικά μεταξύ τους;)
- Πως ορίζεται / εξηγείται η πάθηση απέναντι στο παιδί;
- Υποθέσεις των γονέων, για το ποιος και πως μπορεί να βοηθήσει.
- Ποιες επιδράσεις έχει η πάθηση για το παιδί και για τα κοντινά σε αυτό πρόσωπα
- Κάτω από ποιες συνθήκες εμφανίζεται κυρίως, και πότε ορίζεται η πάθηση του παιδιού από τους γονείς ως κρίση
- Εξέλιξη της πάθησης - διαφοροποίηση
- Προσδοκίες των γονέων

β) Μας ενδιαφέρει η "Βιογραφία του παιδιού".

- Οι ιδιαιτερότητες που παρουσιάστηκαν κατά την εγκυμοσύνη και τον τοκετό
- Ο θηλασμός
- Η λήψη τροφής
- Το βάδισμα, η ομιλία, η αγωγή υγείας του παιδιού

- Η πιθανή εξέλιξη μέχρι σήμερα: φαγητό, ύπνος, πίστη στον εαυτό του, συμπεριφορά στο παιχνίδι, σεξουαλικότητα.
- Παιδικός σταθμός / νηπιαγωγείο, σχολείο (βαθμοί-εργασίες)

γ) Οι Ασθένειες

- Βαριές ασθένειες
- Ατυχήματα
- Παραμονή σε νοσοκομεία
- Αν υπάρχουν διαγνώσεις νευρολογικές, ψυχιατρικές ή σε σχέση με την πάθηση;

δ) Τα οικεία / αγαπημένα πρόσωπα

- Μητέρα ,πατέρας, παππούδες, αδέρφια, άλλα πρόσωπα
- Ρωτάμε για κάθε πρόσωπο γενικά και σε σχέση με το παιδί
- Η παιδαγωγική αντιμετώπιση αυτών των προσώπων προς το παιδί, οι προσδοκίες τους από αυτό, οι φόβοι τους, οι προτεραιότητές τους
- Ομοιότητες και διαφορές της εικόνας που έχουν για το παιδί
- Σχέση των γονέων (του ζευγαριού)
- Σχέση τους με τους παππούδες
- Σημαντικά γεγονότα από τη ζωή της οικογένειας

ε) Εξωτερικές συνθήκες ζωής

- Σημαντικά για το παιδί πρόσωπα και τόποι
- Αλλαγές που σημειώθηκαν
- Μέλη της οικογένειας
- Οι συνθήκες διαβίωσης του παιδιού
- Η οικονομική κατάσταση της οικογένειας / οι επιδράσεις της στο παιδί

στ) Η σημερινή κατάσταση του παιδιού

- Ημερήσια δράση και περιεχόμενό της
- Απασχόληση του παιδιού
- Τηλεόραση
- Χαρτζιλίκι
- Διάφορα

- Ποια συμπεριφορά ικανοποιεί τους γονείς
- Ποια αμοιβή τους προς το παιδί δρα αποτελεσματικά

ζ) Πρέπει να προσέξουμε ιδιαίτερα

- Να διατυπώσουμε τις πραγματικές παραμέτρους της συμπεριφοράς του παιδιού
- Να διατυπώσουμε τις αντιλήψεις των γονέων
- Να διατυπώσουμε την πραγματική και την ιδεώδη συμπεριφορά του παιδιού κατά τη γνώμη των γονέων
- Να διατυπώσουμε τον τρόπο διαπαιδαγώγησης του παιδιού από τους γονείς
- Να περιγράψουμε τις συθήκες του περιβάλλοντος για γονείς και παιδί

η) Καταγράφουμε επίσης την συμπεριφορά των γονέων κατά τη διάρκεια της συνέντευξης

- Επαφή με τον εξεταστή
- Ακρίβεια και ευθύτητα στις τοποθετήσεις τους
- Αναγνώριση συναφειών
- Επικοινωνιακό στυλ (λεκτικό και μη λεκτικό)
- Εξωτερική εμφάνιση των γονέων και εντύπωση του εξεταστή για αυτούς
- Συναισθήματα του εξεταστή κατά τη συνέντευξη
- Ετοιμότητα των γονέων για συνεργασία
- Ποια αμοιβή τους προς το παιδί δρα αποτελεσματικά

2.5. Παιδαγωγικά κριτήρια για την επιλογή ενός ερευνητικού εργαλείου (Τεστ).

Εκτός από τα κριτήρια επιλογής ενός ερευνητικού εργαλείου, κύρια και δευτερεύοντα (πχ. Οικονομία, αξιοπιστία, κ.ά.), όπως αυτά ορίζονται από τη μεθοδολογία της έρευνας, υπάρχουν και τα παιδαγωγικά κριτήρια τα οποία πρέπει να λαμβάνουμε σοβαρά υπόψη μας. Σύμφωνα με την Ψυχοκινητική Αγωγή ένα Τεστ που θα επιλέξουμε για τους μαθητές μας θα πρέπει:

- ◆ Να είναι ενδιαφέρον για τα παιδιά

- ◆ Να είναι πρακτικό – οικονομικό στη χρήση (όχι πολύπλοκα μηχανήματα)
- ◆ Να μετρά τις βασικές ικανότητες των παιδιών (όχι εξειδίκευση)
- ◆ Δεν θα πρέπει να έχει σχέση με ήδη κατακτημένες από τα παιδιά ψυχοκινητικές εμπειρίες

2.6. Παραδείγματα ερευνητικών εργαλείων της Ψυχοκινητικής Διάγνωσης.

1) Τεστ LOS 18

α) Τι μετρά το τεστ LOS 18:

- ◆ Την ευλυγισία και την δεξιότητα ολόκληρου του σώματος
- ◆ Την λεπτή κινητική δεξιότητα
- ◆ Την ικανότητα ισορροπίας
- ◆ Την αντανακλαστική ικανότητα
- ◆ Την αλτικότητα και την ταχύτητα
- ◆ Την ακρίβεια των εκτελουμένων κινήσεων
- ◆ Την ικανότητα νευρομυϊκού συντονισμού

β) Χρησιμοποιούμενο υλικό του τεστ LOS 18:

- ◆ Στεφάνι διαμέτρου 70cm
- ◆ Μπάλα γυμναστικής διαμέτρου 16cm
- ◆ Τρεις μπάλες του Τένις
- ◆ Δύο καρέκλες
- ◆ Ένα σχοινάκι μήκους 2m
- ◆ Μια ράβδος γυμναστικής μήκους 1m
- ◆ Δύο μικρά χάρτινα κιβώτια διαστάσεων 15X20X6cm
- ◆ Ένας χάρτινος στόχος διαμέτρου 30cm

- ◆ Ένα κουτί με 40 σπιρτόξυλα
- ◆ Ένας κρίκος διαμέτρου 17,5cm
- ◆ Ένα μαντήλι μεγέθους 30X30cm
- ◆ Ένα χρονόμετρο
- ◆ Ένα τραπέζι
- ◆ Ένα μολύβι
- ◆ Μερικά φύλλα χαρτιού DIN A4
- ◆ Κολλητική ταινία για σηματοδότηση των ορίων

γ) Δραστηριότητες του τεστ LOS 18:

- ◆ Άλμα πάνω από μια στεφάνη
- ◆ Ισορροπία με βάδισμα σε μια δοκό
- ◆ Tapping (Τελείες σε χαρτί)
- ◆ Γράπωμα υφάσματος με τα δάχτυλα
- ◆ Πλάγια άλματα πάνω από σχοινάκι
- ◆ Πιάσιμο μιας ράβδου
- ◆ Μεταφορά μπάλας του τένις σε χαρτόνι
- ◆ Βάδισμα προς τα πίσω
- ◆ Ρίψη μπάλας σε στόχο
- ◆ Πιάσιμο ενός λαστιχένιου κρίκου
- ◆ Πέρασμα μέσα από μια στεφάνη
- ◆ Επιτόπιο άλμα με ένα πόδι μέσα σε μια στεφάνη
- ◆ Συλλογή από σπύρτα σε σπιρτόκουτο
- ◆ Επιτόπια άλματα με κρούση των παλαμών
- ◆ Άλμα πάνω από σχοινάκι
- ◆ Ανόρθωση από την εδραία θέση με κράτημα μιας μπάλας στα χέρια
- ◆ Επιτόπιο άλμα με μισή στροφή
- ◆ Ρολάρισμα του κορμού στον κάθετο άξονα

δ) Ενδεικτικά αποτελέσματα του LOS 18 σε "φυσιολογικά παιδιά":

ΗΛΙΚΙΑ

ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ

- 4;6..... 6,64 βαθμούς
- 4;6 - 5;2..... 9,87 βαθμούς
- 5;2 – 5;8..... 11,2 βαθμούς
- Πάνω από 5;8..... 12.82 βαθμούς

2) Τεστ διάγνωσης της ποιότητας του νευρομυϊκού συντονισμού ολόκληρου του σώματος ΚΤΚ

α) Τι μετρά το τεστ ΚΤΚ

- ◆ Την ποιότητα και το βαθμό ανάπτυξης της δυνατότητας ελέγχου του σώματος
- ◆ Γίνονται ορατά κινητικά «προβλήματα που δεν είναι εμφανή στην καθημερινότητα
- ◆ Εντοπίζονται κινητικές ελλείψεις που έχουν την αιτία τους σε εγκεφαλικές βλάβες
- ◆ Είναι κατάλληλο για παιδιά ηλικίας 5 –14 ετών
- ◆ Προσδιορίζει το βαθμό νοημοσύνης και κινητικής βλάβης σε παιδιά με ειδικές ανάγκες

β) Ασκήσεις - σταθμοί του τεστ ΚΤΚ

- ◆ Βάδιση πάνω στη δοκό ισορροπίας προς τα πίσω
- ◆ Τρία τουλάχιστον επιτόπια άλματα με το ένα πόδι πάνω από χαμηλά εμπόδια (σπόγγος)
- ◆ Από τη θέση ισορροπίας άλματα δεξιά – αριστερά για 15sec από κατακόρυφο άξονα (νοβοπάν)
- ◆ Μετατόπιση των τετράγωνων πλακών με τα χέρια δεξιά και αριστερά από τον κορμό πάνω στο δάπεδο, πατώντας πάνω εναλλάξ, σε 20sec.

γ) Υλικά που απαιτούνται για τη διεξαγωγή του τεστ ΚΤΚ:

- ◆ Τρεις δοκοί ισορροπίας μήκους 3m, πάχους 3cm, 4,5cm και 6cm.
- ◆ 12 τετράγωνες πλάκες από σπόγγο μήκους 20cm, πλάτους 50cm, και πάχους 5cm
- ◆ Μια πλάκα από νοβοπάν διαστάσεων 100X60cm που χωρίζεται στη μέση με έναν πήχη 60X4X2cm
- ◆ Δύο σανίδες διαστάσεων 25X25X1,5cm

δ) Αξιολόγηση του τεστ ΚΤΚ (βάδισμα πάνω σε δοκό)

- ◆ Το παιδί επιτρέπεται να κάνει τρεις προσπάθειες επάνω σε κάθε δοκό
- ◆ Βαθμολογείται το σύνολο των βημάτων σε κάθε δοκό
- ◆ Μέγιστη βαθμολογία=72 (8 βήματα=8 βαθμοί)

ε) Αξιολόγηση του τεστ ΚΤΚ (βάδισμα πάνω σε δοκό)

- ◆ Το παιδί πρέπει να κάνει συνεχόμενα άλματα πάνω από ένα εμπόδιο(σπόγγος) με φορά 1,5m
- ◆ Προάσκηση:
 - α) παιδιά ηλικίας 5-6 ετών, πέντε άλματα σε κάθε πόδι
 - β) ηλικίας πάνω από 7 ετών με ένα εμπόδιο ύψους 5cm
- ◆ γ) εάν έχουν επιτύχει την προάσκηση ανάλογα με την ηλικία ορίζεται το αρχικό ύψος του τεστ.

στ) Αξιολόγηση του ΚΤΚ (τρία συνεχόμενα άλματα)

- ◆ Βαθμολογία:
 - Για κάθε ύψος και κάθε πόδι το παιδί κάνει τρεις προσπάθειες

- Βαθμολογούνται με 3,2,1 βαθμό, ανάλογα εάν το παιδί πέτυχε την 1η, 2η, 3η προσπάθεια
- Ως λάθος ισχύει: Όταν το άλλο πόδι ακουμπήσει το έδαφος, λιγότερα από 2 άλματα μετά το εμπόδιο, αν το παιδί ρίξει τα εμπόδια
- Μέγιστη βαθμολογία 72 βαθμοί (36 σε κάθε πόδι)

ζ) Αξιολόγηση του ΚΤΚ (Άλματα δεξιά αριστερά)

- ◆ Διάρκεια άσκησης 15 sec
- ◆ προάσκηση 5 άλματα
- ◆ Βαθμολογία: το σύνολο των αλμάτων στις 2 προσπάθειες
 - η προσπάθεια διακόπτεται όταν το παιδί κάνει 2 άκυρες προσπάθειες
 - όταν κάνει τα άλματα και δεν περάσει και τα 2 πόδια πάνω από τον πήχη

θ) Αξιολόγηση του ΚΤΚ (Μετατόπιση πλακών)

- ◆ Διάρκεια άσκησης 20 sec
- ◆ Προάσκηση: 3-5 φορές μετατόπιση της πλάκας
- ◆ Βαθμολογία: το σύνολο των μετατοπίσεων και στις 2 προσπάθειες
 - η μέτρηση: Το παιδί παίρνει «1» όταν έχει πάρει από αριστερά την πλάκα και την έχει μετατοπίσει από τη δεξιά πλευρά του σώματος, και «2» όταν το παιδί βρίσκεται και με τα 2 πόδια πάνω στην πλάκα που έχει μετατοπίσει...ΚΟΚ.

3) Το Τεστ ΡΤΚ του Schilling (Ο κλόουν)

Υπολογισμός της απόδοσης του ΡΤΚ (αριστεροχειρία - δεξιοχειρία)

Απόδοση= -----

Χρόνος

Απόδοση δεξ X 100

Μέσος όρος = -----

Απόδοση_{δεξ} + Απόδοση_{αρις}

3. Η ικανότητα της αντίληψης - διαταραχές / παρέμβαση

3.1. Μορφές εμφάνισης διαταραχών της ικανότητας αντίληψης

Οι κυριότερες μορφές διαταραχών της αντίληψης που θα μας απασχολήσουν στη συνέχεια είναι οι ακόλουθες:

- ◆ Διαταραχή της ικανότητας αντίληψης της κίνησης
- ◆ Διαταραχή της ικανότητας αντίληψης μέσα από την αφή
- ◆ Διαταραχή της ικανότητας της οπτικής αντίληψης
- ◆ Διαταραχή της ικανότητας της ακουστικής αντίληψης

3.1.1. Ασκήσεις για την βελτίωση διαταραχών που σχετίζονται με την ικανότητα αντίληψης της κίνησης

- Πάνω και κάτω κινήσεις στον κάθετο άξονα
- (π.χ. τσουλήθρα, πήδημα-πέταγμα προς τα πάνω/κάτω, πήδημα επάνω σε τραμπολίνο/ σούστες κρεβατιού)
- Μπρος και πίσω κινήσεις στον οριζόντιο άξονα (π.χ. κούνια)
- Περιστροφικές κινήσεις από ύπτια θέση (π.χ. ρολάρισμα του κορμού του σώματος στο έδαφος)
- Καρουσέλ και περιστροφικές κινήσεις
- (π.χ. γύρω – γύρω)

3.1.2α. Ασκήσεις για την βελτίωση των διαταραχών που σχετίζονται με την ικανότητα αντίληψης μέσα από την αφή

- ο Ευαισθητοποίηση της αφής σε περιπτώσεις υποαισθητικότητας (εναλλαγή θερμών - ψυχρών ερεθισμάτων, πίεση μερών του σώματος, κτλ.)
- ο Καταπολέμηση της ευαισθησίας σε ερεθίσματα αφής σε περιπτώσεις υπεραισθητικότητας (Παιχνιώδης επαφή με το μέσον «νερό»,αργό κούνημα του παιδιού με σύγχρονη πίεση του σώματος, χάιδεμα του σώματος με μαλακά αντικείμενα,κτλ.)

3.1.2β. Τα τρία στάδια της ανάπτυξης του παιδιού μέσα από την αίσθηση της αφής (Piaget, Inhelder 1971)

- ο 1ο Στάδιο (μέχρι την ηλικία των 4 ετών). Τα αντικείμενα πιάνονται από τα παιδιά αλλά δεν ερευνούνται από αυτά μέσω της αφής. Προς το τέλος της φάσης αναγνωρίζονται από τα παιδιά τα πιο αγαπημένα από αυτά.
- ο 2ο Στάδιο (4 - 7 ετών) Τα αντικείμενα ερευνώνται μέσω της αφής. Τα παιδιά αναγνωρίζουν και διαχωρίζουν στρογγυλά και σχήματα με γωνίες και τα μεγέθη αυτών
- ο 3ο Στάδιο (από 7 ετών) .Αναγνώριση μέσω της αφής σύνθετων σχημάτων, διαχωρισμός αυτών, τελειοποίηση

3.1.3. Ασκήσεις για την βελτίωση των διαταραχών που σχετίζονται με την ικανότητα αντίληψης μέσα από την όραση

- ο Φιξάρισμα της ματιάς σε ένα σημείο χωρίς μετακίνηση του κεφαλιού
- ο Αργές κινήσεις των ματιών στον κάθετο άξονα
- ο Αργές κυκλικές κινήσεις των ματιών σε κυκλική τροχιά
- ο Πήδημα της ματιάς από κοντά σε μακριά
- ο Ασκήσεις για τη βελτίωση της μυϊκής συνεργίας ματιού - χεριού

- ο Ασκήσεις οπτικής αντίληψης των αντικειμένων στο χώρο
- ο Ασκήσεις εντοπισμού - διαχωρισμού σχημάτων
- ο Ασκήσεις εντοπισμού αλλαγών - διαφορετικότητας
- ο Ασκήσεις αναγνώρισης γνωστών αντικειμένων
- ο Ασκήσεις διαχωρισμού σχημάτων που βρίσκονται μαζί
- ο Ασκήσεις μίμησης της θέσης του σώματος
- ο Ασκήσεις αντιγραφής σχημάτων με τη χρήση μολυβιού ή αντικειμένων

3.1.4. Ασκήσεις για την βελτίωση των διαταραχών που σχετίζονται με την ικανότητα αντίληψης μέσα από την ακοή

- ο Ασκήσεις αναγνώρισης ήχων (τόνου, χροιάς)
- ο Ασκήσεις αναγνώρισης κατεύθυνσης από την οποία έρχεται ο ήχος
- ο Ασκήσεις αναγνώρισης του αριθμού επανάληψης ενός ήχου
- ο Αναγνώριση - διαχωρισμός θορύβων μέσα από μουσική
- ο Αναγνώριση αντικειμένων - προσώπων μέσω του λεξιλογίου
- ο Αναγνώριση εννοιών - ιδιοτήτων μέσω λεξιλογίου
- ο Αναγνώριση χρωμάτων μέσω λεξιλογίου
- ο Αναγνώριση αντικειμένων - προσώπων μέσω του λεξιλογίου
- ο Αναγνώριση εννοιών - ιδιοτήτων μέσω λεξιλογίου
- ο Αναγνώριση χρωμάτων μέσω λεξιλογίου
- ο Αναγνώριση δράσεων
- ο Αναγνώριση θέσης αντικειμένων - προσώπων μέσα στο χώρο, και κατευθύνσεων
- ο Αναγνώριση - εκτέλεση προφορικών εντολών

4. Κινητικότητα

4.1. Αδρή κινητικότητα του παιδιού

Όταν εξετάζουμε το βαθμό ανάπτυξης της αδρής κινητικότητας του παιδιού

πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη τους ακόλουθους τομείς:

- ❖ Γενική επιδεξιότητα (Πώς αντιδρά στις ασκήσεις, π.χ. αθλοπαιδιές)
- ❖ Σιγουριά στην εκτέλεση κινήσεων (Είναι σταθερός, χρειάζεται βοήθεια)
- ❖ Ελαστικότητα της κίνησης (Πήδημα ύψους, κουτσό)
- ❖ Μυϊκό συντονισμό (καταφέρνει: Άλμα σε μήκος από στάση, άλμα σε μήκος και ύψος από στάση, άλμα σε μήκος και ύψος με φόρα)
- ❖ Ταχύτητα της κίνησης (Μπορεί να τρέξει γρήγορα, μπορεί να πιάσει μια μπάλα που του πετάμε)
- ❖ Ικανότητα αντίδρασης (Μπορεί με το πρόσταγμα να σταματήσει ενώ τρέχει)
- ❖ Μυϊκή συνεργασία ματιού - χεριού (Μπορεί να πιάσει μπάλα που την πετάει ψηλά, Μπορεί να πετύχει έναν στόχο πετώντας μία μπάλα)
- ❖ Κινητική επιδεξιότητα του παιδιού

4.2. Λεπτή Κινητικότητα

Όμοια με παραπάνω για την λεπτή κινητικότητα μας ενδιαφέρουν:

- ❖ Γενική επιδεξιότητα (Δρα επιδέξια στο παιχνίδι)
- ❖ Μυϊκή συνεργασία (Μπορεί να βγάλει και να βάλει τα πράγματα στην τσάντα του σε εύλογο χρόνο, μπορεί να ντυθεί και να ξεντυθεί μόνος του, μπορεί να δέσει μόνος του τα κορδόνια του)
- ❖ Επιδεξιότητα χεριού - δακτύλων (Μπορεί να κρατήσει το μολύβι χωρίς δυσκολία, καλή γραφή - ζωγραφική - σχέδιο)
- ❖ Κινητικότητα ματιού χεριού (Μπορεί όταν ζωγραφίζει, ή αντιγράφει μια ζωγραφιά να κρατάει τις αναλογίες, Μεταχειρίζεται με ευκολία διάφορα εργαλεία, π.χ. κόβει, διπλώνει, κολλάει, σχίζει, κάνει κόμπους)

4.3. Λεπτή κινητικότητα - Κινητικότητα του χεριού

Η κινητικότητα του χεριού είναι μια χειριστική ικανότητα του χεριού και των δακτύλων. Πρόκειται για την υψηλότερη (από άποψη συντονισμού και

ακρίβειας εκτέλεσης) κινητική επίδοση του ανθρώπου. Το ανθρώπινο χέρι (χέρι - δάχτυλα) αποτελεί ένα εύκολα προσαρμόσιμο και υψίστης σημασίας εργαλείο στη διάθεση του ανθρώπου. Με αυτό επεξεργαζόμαστε τα αντικείμενα του περιβάλλοντος, αποκτούμε πληροφορίες δια μέσου της αφής, είναι η βάση για την ανάπτυξη της νοητικής μας ικανότητας και συγχρόνως το μέσο έκφρασής της. Το χέρι τέλος είναι μέσο επικοινωνίας και έκφρασης, π.χ. μη λεκτική επικοινωνία.

4.3.1. Ανάπτυξη της κινητικής δεξιότητας του χεριού

Όταν μιλάμε για το βαθμό ανάπτυξης της κινητικής ικανότητας του χεριού Εννοούμε τους ακόλουθους παράγοντες:

- ❖ Την δύναμη εκτέλεσης της κίνησης
- ❖ Την ταχύτητα εκτέλεσης της κίνησης
- ❖ Την ακρίβεια εκτέλεσης
- ❖ Πρόκειται για διαδικασία διάκρισης και ειδίκευσης
- ❖ Απαιτείται μυϊκός συντονισμός και των δύο χεριών
- ❖ Πρόκειται για χωρικές, χρονικές και δυναμικές προσαρμογές (χωρική ακρίβεια, χρονική διαδοχικότητα, ταχύτητα αντίδρασης – δοσολογία δύναμης).

4.3.2. Κατηγορίες εμφάνισης της αριστεροχειρίας

Διακρίνουμε τις ακόλουθες περιπτώσεις εμφάνισης της αριστεροχειρίας

1. Έμφυτη αριστεροχειρία (δεν επιτρέπεται αλλαγή του χεριού)
2. Χρήση και των δύο χεριών με τάση για επικράτηση του αριστερού (το παιδί αποφασίζει με ποιο χέρι θα γράψει)
3. Κατά λάθος ή ψευδής αριστεροχειρία (το παιδί είναι γεννημένος δεξιόχειρας, αλλά με διαταραχές στην ανάπτυξη της δεξιοχειρίας, με αποτέλεσμα να στρέφεται προς το μη διαταραγμένο αριστερό χέρι.

4.3.3. Συχνότητα εμφάνισης των διαταραχών εξαιτίας της αλλαγής από αριστεροχειρία σε δεξιοχειρία έπειτα από πίεση (Slovak 1968)

❖ Κινητικά ανήσυχτοι	55,5%	των περιπτώσεων
❖ Πρόβλημα στη συμπεριφορά	50,2%	»
❖ Διαταραχές στη γραφή	39,0%	»
❖ Εκδήλωση νευρώσεων	38,2%	»
❖ Πρόβλημα στον λόγο	33,0%	»
❖ Πρόβλημα στην ανάγνωση	27,0%	»
❖ Πρόβλημα στην γραφοκινη- τικότητα	27,0%	»
❖ Κινητική αδεξιότητα	21,7%	»
❖ Πρόβλημα συγκέντρωσης	21,7%	»

4.3.4. PDT Test SCHILLING (Δραστηριότητες παρατήρησης για την διάγνωση της αριστεροχειρίας)

1. Πότισμα λουλουδιών
2. Ράψιμο
3. Ρίξιμο ζαριών
4. Κάρφωμα με σφυρί
5. Βγάλσιμο φελλού από μπουκάλι
6. Πλύσιμο δοντιών
7. Χτύπημα βόλων
9. Χτύπημα μπάλας
10. Μαστίγωμα αλόγου
11. Πιάσιμο μπάλας με το ένα χέρι
12. Κούρδισμα ρολογιού
13. Χτύπημα ρυθμού
14. Κόψιμο λουλουδιών
15. Ανακάτεμα χρώματος
16. Άνοιγμα φερμουάρ
17. Κατέβασμα βιβλίου από το ράφι

18. Αφαίρεση τάπας του νιπτήρα
19. Τοποθέτηση γράμματος σε φάκελό
20. Χρήση σπέρτων

4.3.5. Παρέμβαση για την αγωγή της κινητικότητας του χεριού

4.3.5α. Επιδεξιότητα του χεριού:

- ο Δίπλωμα χαρτιού/Σχίσιμο χαρτιού
- ο Ξεφύλλισμα βιβλίου
- ο Άνοιγμα / κλείσιμο φερμουάρ
- ο Κούμπωμα / ξεκούμπωμα κουμπιών
- ο Γέμισμα μπουκαλιού με νερό
- ο Χρήση μαχαιροπήρουνου
- ο Τρέξιμο δαχτύλων πάνω σε νομίσματα
- ο Τοποθέτηση σπέρτων συγχρόνως στο κέντρο
- ο Διαδρομή κύκλου με πινέζες
- ο Πέρασμα χαντρών σε σχοινί
- ο Πιάσιμο αντικειμένων με τσιμπιδάκι
- ο Τύλιγμα κλωστής σε ξύλο (κουβάρι χαρταετού)
- ο Κόμποι γύρω από στυλό
- ο Πολλούς κόμπους σε σχοινί
- ο Τύλιγμα / ξετύλιγμα πακέτου
- ο Αλλαγή λάμπας σε φακό
- ο Κάρφωμα καρφιών σε ξύλο
- ο Απομάκρυνση καρφιών με τανάλια
- ο Τοποθέτηση συνδετήρων σε χαρτί
- ο Καλάθι με μπάλα του Τένις ή της επιτραπέζιας αντισφαίρισης
- ο Κόψιμο σχημάτων με ψαλίδι

4.3.5β. Μυϊκός συντονισμός ματιού - χεριού

- ο Κτύπημα μπάλας εκκρεμούς με το δείκτη / με αντικείμενο
- ο Παιχνίδι με μπαλόνι / μπάλα

4.3.5γ. Ασκήσεις χαλάρωσης των ώμων

- ο Κυκλικές κινήσεις των χεριών
- ο Ασκήσεις ρυθμού
- ο Κίνηση γκολφ, κίνηση τένις
- ο Χτύπημα μπάλας στο έδαφος (δεξί - αριστερό)
- ο Παιχνίδι με φυγόκεντρο δύναμη
- ο Jojo
- ο Σχεδιασμός κύκλων
- ο Καθαρισμός τραπέζιού, τζαμιών κτλ.

4.3.5δ. Ασκήσεις για την κατεύθυνση της γραφής και των σχημάτων

- ο Γραμμές βροχής στον πίνακα
- ο Κάγκελα φυλακής
- ο ημικύκλια
- ο Σταυροί
- ο zik - zak
- ο γιρλάντες
- ο χριστουγεννιάτικο δέντρο

Checkliste motorischer Störungsmerkmale (Kiphard 1980)

Βαθμός εμφάνισης

	αδύναμος	έντονος
1. Κινητικά ανήσυχος
Υπερδραστήριο, ενοχλητικός, δεν μπορεί να καθίσει ακίνητος		
2. Με κινητική έκπτωση
Μονότονη, αυτοματοποιημένη, φτωχή σε ποιότητα		
3. Με κινητική επιβράδυνση
Αντιδρά μαλακά, είναι πάντα ο τελευταίος		
4. Με μειωμένη δύναμη
"Κινητικότητα της πουτίγκας", κοιμισμένος, μυικά αδύναμος		
5. Βαριά κινητικός
Πλαδαρός, μονοκόμματος, άκαμπτος		
6. Σφιγμένος
Ανίκανος να χαλαρώσει, μόνιμα σε σφίξιμο		
7. Με μειωμένη ικανότητα ισορροπίας
Ασταθής σε καταστάσεις που απαιτείται ισορροπία		
8. Με διαταραχή στη μυική συνεργία ματιού - χεριού
Δυσκολία στην παρακολούθηση στόχων και στο πιάσιμο της μπάλας		
9. Διαταραχή της γραφοκινητικής ικανότητας
Σκληρή γραφή, έξω από τα όρια γραφή, τρεμάμενη γραφή		
10. Διαταραχή της κινητικότητας που σχετίζεται με την ομιλία
Δυσκολία στην άρθρωση, κεκεδισμός		

5. Η γραφοκινητική εικόνα

5.1. Τομείς ανίχνευσης μέσω της γραφοκινητικής εικόνας

Η γραφοκινητική εικόνα μας δίνει τη δυνατότητα να ανιχνεύσουμε τις γραφοκινητικές δυσκολίες του παιδιού ερευνώντας τους ακόλουθους τομείς:

- Τον ψυχοκοινωνικό τομέας
- Την πλευρικότητα
- Τον κινητικό τομέα
- Την επιδεξιότητα του χεριού
- Την ικανότητα αντίληψης

5.2. Τι παρατηρούμε στο παιδί με γραφοκινητικές δυσκολίες

- Δυσκολεύεται στο γράψιμο, κουράζεται εύκολα;
- Αντικατοπτρίζει σύμβολα και σχήματα
- Μπερδεύει γράμματα που μοιάζουν μεταξύ τους
- Κρατάει το μολύβι εντελώς σφιχτά
- Είναι αδέξιο, δεν μπορεί να ζωγραφίσει, να κόψει
- Δεν μπορεί να χειριστεί έναν χάρακα
- Αποφεύγει να κάνει τις εργασίες για το σπίτι

5.3. Τι περιλαμβάνει η γραφοκινητική εικόνα στη σύνθεσή της

- Βασικά στοιχεία γραφοκινητικής (τελείες, γραμμές, τόξα, κύκλους)
- Βασικά στοιχεία από το περιβάλλον
- Σύνθετα γραφοκινητικά σχήματα (σύνθεση και αλληλοκάλυψη βασικών στοιχείων)

5.4. Αξιολόγηση της γραφοκινητικής εικόνας

- Η αξιολόγηση βασίζεται στην παρατήρηση τόσο κατά την εκτέλεση:
 - Κατάλαβε το παιδί τις οδηγίες και αρχίζει αμέσως
 - Πόσος χρόνος χρειάστηκε
 - Επίπεδο προθυμίας και ενασχόλησης
- όσο και την αντοχή και στάση του παιδιού:
 - Στάση του σώματος
 - Ο τρόπος που κάθεται
 - Ο τρόπος που κρατάει το μολύβι
- Την αλλαγή του μολυβιού
- Τον ρυθμό εκτέλεσης
- Την αναπνοή
- Τις γκριμάτσες που αυτό κάνει κατά την εκτέλεση
- Την τοποθέτηση του χαρτιού στο θρανίο

5.5. Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της σύνθετης εικόνας:

Λαμβάνονται υπόψη τα ακόλουθα:

- Ο γνωστικός τομέας
- Η στάση του παιδιού κατά την εκτέλεση
- Το επίπεδο ανάπτυξης της οπτικής αντίληψης
- Το επίπεδο ανάπτυξης της λεπτής κινητικότητας

5.6 Το παράδειγμα του Steven στην αξιολόγηση της γραφοκινητικής εικόνας

5.6.1. Steven: 1^ο επίπεδο αξιολόγησης (Γραφοκινητικά βασικά σχήματα)

- Δεν διαχωρίζει μακριές και κοντές γραμμές (γκαζόν)
- Δεν απέδωσε σωστά τα μήκη των μπαλονιών
- Απέδωσε ικανοποιητικά τις ακτίνες του ήλιου
- Δεν αποδίδει σωστά τα κυκλικά σχήματα και ενώνει σπάνια την αρχή και το τέλος ενός κύκλου
- Στα φύλλα της μαργαρίτας και στα κεραμίδια αποδίδει τα κυκλικά σχήματα με γωνίες
- Έχει δύο σφάλματα στην ευθεία γραμμή του εδάφους

5.6.2. Steven: 2^ο επίπεδο αξιολόγησης (Σχέση με το χώρο / Σχήματα)

- Η σχέση των βασικών σχημάτων με το χώρο είναι ανεπιτυχής
- Η τοποθέτηση από τις φούσκες του σαπουνιού ανεπιτυχής. Τόσο και το συνολικό τους σχήμα είναι εντελώς διαφορετικό
- Το ίδιο και η σύνδεση των ακτινών του ήλιου και των πετάλων του λουλουδιού
- Η διαφορετικότητα των σχημάτων της ουράς του αετού δεν έγινε αντιληπτή ή δεν αποδόθηκε κινητικά σωστά

5.6.3. Steven: 3^ο επίπεδο αξιολόγησης (Σχέση με την τοποθέτηση στο χώρο)

- Έχει κάνει λάθος στην κατεύθυνση που τοποθέτησε τα βασικά σχήματα του λουλουδιού και του ήλιου
- Επίσης λάθος κατεύθυνση των μπαλονιών
- Λείπει η αξιολόγηση του μεγέθους από τις φούσκες του σαπουνιού
- Δεν αποδόθηκε η προς τα αριστερά κατεύθυνση του καπνού

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Βάμβουκας, Μ. (1984), *Ψυχοπαιδαγωγική θεώρηση της κατανόησης αναγνωσμάτων*, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα.
- Βρεττός, Ι. (1994), *Μη λεκτική συμπεριφορά και επικοινωνία στη σχολική τάξη: Άσκηση με μικροδιδασκαλία*, Εκδόσεις ART of TEXT, Θεσσαλονίκη.
- Δράκος, Γ. (1982), «Παιδική επιθετικότητα», *Επιστημονικό Βήμα του Δασκάλου*.
- Δράκος, Γ. (1990), «Βασικές αρχές της παιδαγωγικής διαδικασίας για παιδιά με προβλήματα λόγου και ομιλίας», *Τα εκπαιδευτικά*, τεύχος 18-19.
- Δράκος, Γ. (1992), *Βασικές αρχές της παιδαγωγικής της Μαρίας Μοντεσσόρι. Η προσφορά της στη θεραπευτική παιδαγωγική και ιδιαίτερα στην Αγωγή του Λόγου*, Πανεπιστήμιο Αθηνών, «Μιχαλοπούλειο».
- Δράκος, Γ. (1992), *Ειδική Παιδαγωγική των προβλημάτων Λόγου και Ομιλίας*, Αθήνα.
- Δράκος, Γ. (1992), *Ζητούμενα — Ζητήματα — Παιδαγωγική διαδικασία και δράση — Αγωγή / Ειδική Αγωγή λόγου και ομιλίας - Ψυχολογία γλώσσας*, Αθήνα.
- Δράκος, Γ. (1993), «Πρόταση για την εκπαίδευση των παιδιών με προβλήματα λόγου και ομιλίας», *Τα εκπαιδευτικά*, τεύχος 29-31.
- Δράκος, Γ. (1994), «Οι διαταραχές του λόγου και της ομιλίας είναι και γλωσσικές διαταραχές», στο: *Άτομα με ειδικές ανάγκες*, τόμος Β', επιμ. Μ. Καΐλα - Ν. Πολεμικός - Γ. Φιλίππου, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Δράκος, Γ. (2002). *Σύγχρονα θέματα της Ειδικής Παιδαγωγικής — Προβληματισμοί, αναζητήσεις και προοπτικές*, Αθήνα.
- Καραπέτσας, Α. (1998), *Νευροψυχολογία του αναπτυσσόμενου ανθρώπου*, Εκδόσεις Σμυρنيωτάκης, Αθήνα.
- Καψάλης, Α. (2000), *Παιδαγωγική Ψυχολογία*, Εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.
- Κολιάδης, Ε. (1999), *Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη*, τόμοι Α', Β' & Γ', Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Κουτσούκη, Δ. (1998), *Κινητικές διαταραχές και εξέλιξη— θεωρία και μεθοδολογία*, Εκδόσεις Αθλότυπο, Αθήνα.
- Ματσαγγούρας, Η. (1994), *Στρατηγικές της διδασκαλίας: από την πληροφόρηση στην κριτική σκέψη*, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα.
- Ματσαγγούρας, Η. (1997), *Θεωρία και πράξη της διδασκαλίας. Τόμοι Α' & Β'*. Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.
- Νάκας, Θ. (1995), *Οι επικοινωνιακές λειτουργίες της γλώσσας. Από το λεξικογραφικόν δελτίον*, τόμ. ΙΘ', ανάπτυπο, Αθήνα.
- Παπαδάτος, Ι. (2002), *Ψυχοφυσιολογία*, Αθήνα.
- Παπάς, Α. (1990), *Μαθητοκεντρική διδασκαλία*, τόμοι 1, 2, 3, Εκδόσεις «Βιβλία για όλους», Αθήνα.
- Παρασκευόπουλος, Ι. Ν. (1985), *Εξελικτική Ψυχολογία*, τόμοι 1-4 Αθήνα.
- Παρασκευόπουλος, Ι. Ν. (1992), *Ψυχολογία Ατομικών Διαφορών*, Αθήνα.
- Πολυχρονοπούλου, Σ. (2001), *Παιδιά και έφηβοι με Ειδικές Ανάγκες και δυνατότητες*, τόμοι Α' & Β', Αθήνα.

- Πόρποδας. Κ. (1983), *Εισαγωγή στην Ψυχολογία της Γλώσσας*. Αθήνα.
- Σιδηροπούλου - Δόκα, Μ. (1986), *Θεωρία και Πρακτική της Ειδικής Αγωγής*. Γεωργιάδης, Θεσσαλονίκη.
- Σούλης, Γ. Σ. (2000), *Μαθαίνοντας βήμα με βήμα στο σχολείο και στο σπίτι*, Εκδόσεις Τυπωθήτω, Αθήνα.
- Σούλης, Γ. Σ. (2002), *Παιδαγωγική της ένταξης*, τόμος Α', Εκδόσεις Τυπωθήτω. Αθήνα.
- Τζουριάδου, Μ. (1991), *Παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, μια ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση*, Εκδόσεις Προμηθεύς, Θεσσαλονίκη.
- Τριλιανός, Α. (1991), *Μεθοδολογία της διδασκαλίας Ι*, Εκδόσεις Αφών Τολίδη, Αθήνα.
- Τριλιανός. Α. (1992), *Μεθοδολογία της διδασκαλίας ΙΙ*, Εκδόσεις Αφών Τολίδη, Αθήνα.
- Τριλιανός, Α. (2002), *Η παρώθηση του μαθητή για μάθηση*, Αθήνα.
- Τσιάντης, Γ. και Μανωλόπουλος. Σ. (1998) (επιμ.), *Σύγχρονα θέματα παιδοψυχιατρικής*, τόμοι Α', Β', Γ', Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα.
- Τσιπλητάρης, Α. (1996), *Ψυχοκοινωνιολογία της Σχολικής Τάξης*, Αθήνα.
- Τσιπλητάρης, Α. (2001) *Η κοινωνικοποίηση τον παιδιού*, Εκδόσεις Ατραπός, Αθήνα.

Β' ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Ayres, A. J. (1984), *Bausteine der kindlichen Entwicklung*, Springer Verlag, Βερολίνο.
- Balgo, R. (1998), *Bewegung und Wahrnehmung ah System*, Hofmann Verlag, Schorn-dorf.
- Bauer, A. (1986), *Minimale cerebrale Dysfunktion und/oder Hyperaktivitaet im Kinde-saltcr*, Springer Verlag, Berol;ino.
- Berliner, D. — Gage, N. (1986). *Paedagogische Psychologie*, Psychologie Verlags Union-Beltz, Βαϊνχάιμ και Μόναχο.
- Bettelheim, B. (1989), *Ein Leben fuer Kinder*, Deutsche Verlags-Anstalt, Στουτγάρδη.
- Bettelheim, B. (1990). *Themen meines Lebens*, Deutsche Verlags-Anstalt, Στουτγάρδη.
- Bielefeld, J. (1986), *Koerpererfahrung*, Hogrefe Verlag, Γκέτιγκεν.
- Brackbill, Y. (1979), «Developmental Psychology», στο Μ.Ε. Meyer (επιμ.), *Foundation of Contemporary Psychology*, Oxford University Press, Νέα Υόρκη.
- Bronfenbrenner, U. (1981), *Die Oekologie der menschlichen Entwicklung*, Klett-Cotta Verlag, Στουτγάρδη.
- Frostig, M. (1973), *Bewegungserziehung*, Ernst Reinhard Verlag.
- Frostig, M. (1974), *Visuelles Wahrnehmungstraining (Anweisungsheft)*, Gruewell Verlag, Στουτγάρδη.
- Piaget, J. (1969), *Das Erwachen der Intelligenz beim Kinde*, Klett Verlag, Στουτγάρδη.

- Piaget, J. - Inhelder, B. (1975), *Die Entwicklung des räumlichen Denkens beim Kinde*, Klett Verlag, Στουτγάρδη.
- Philippi - Eisenburger, M. (1991), «Praxis der Bewegungsarbeit mit Aeiteren», *Reihe Motorik*, Band 11, Verlag Karl Hofmann, Schorndorf.
- Prekop, J. (1988), *Der kleine Tyrann*, Koesel Verlag, Μόναχο.
- Rolff, H. G. - Zimmernann, P. (1985/1992), *Kindheit im Wandel - Eine Einfuehrung in die Sozialisation im Kindesalter*. Beltz Verlag, Βαϊνχάμ.
- Rothig, P. — Becker, H.— Carl, K. — Kayser, D. (1 972), *Sportwissenschaftliches Lexikon*, 5. Auflage, Verlag Karl Hofmann, Schorndorf.
- Seiffert, E. — Wendler, M. (1995), «Kinder mit Lese- und Schreibernschwierigkeiten», *Zeitschrift Motorik*, 18. 3, S. 86-96.
- Schilling, F. (1973), *Motodiagnostik des Kindesalters*, Βερολίνο.
- Schilling, F. (1974), *Koerperkoordinationstest fuer Kinder KTK (Manual)* Βερολίνο. Schilling, F. (1988), «Motorische Entwicklung und Sprachfoerderung», στο Irmischer, T.— Irmischer, E. (επιμ.), *Bewegung und Sprache. Reihe Motorik*, Band 7, Schorndorf, S. 56-62.
- Seewald, J. (1989), Leiblichkeit und symbolische Entwicklung. Implizite Sinnprozesse in systematischer und genetischer Betrachtung. Diss. Philosophie Marburg.
- Steinhausen, H. CH. (1982), *Das konzentrationsgestoerte und hypcraktive Kind*, Kohlhammer Verlag, Στουτγάρδη.
- Volkamer, M.-Zimmer, R. (1986), «Kindzentrierte Mototherapie», *Motorik* 9, H. 2, 49-58.
- Wolf, F. (1978), «Kindliche Verhaltensstoerungen als sinnvolles Signalverhalten», *Zschr. f. Heilpaedagogik* 3, 147.
- Zimmer, R. (1987), *Psychomotorik. Neue Ansätze im Sportfoerdcrununterricht und Sonderturnen*, Hofmann Verlag, Schorndorf.
- Zimmer, R. (1999), *Bandbuch der Psychomotorik*, Freiburg.